

לשון חכמים

יצחק יהושע שור

'אקדמות מילין' לפורים

לפנינו פיוט 'אקדמות מילין' שחבר במיוחד לימי הפורים, מיוסד בא"ב כפול ארבע, במתכונת 'אקדמות' המפורסם לשבועות שחברו רבי מאיר ש"ץ זצ"ל.

בפיוט זה, מגולל המחבר בשפת ארמית את קורות נס פורים מתוך מגילת אסתר, תוך הוספת נופך נכבד של דברים יקרים מפנינים ממדרשי ואגדות חז"ל, אשר מוסיפים פרטים על נס הפורים שלא הוזכרו במגילה שנכתבה על ידי מרדכי ואסתר.

'אקדמות' זה שלפנינו, אף ששמחת פורים עוברת בו כחוט השני, הרי תוכו רצוף אהבה, והיה אף מפורסם בתקופה מסויימת, אך נפקד מקומו בספרי ומאספי הליכות ומנהגי פורים, והסיבה לכך היא כנראה משום שרבתה התנגדות לפיוטים אחרים מעין אלו, אשר חוברו ע"י לצים ומשכילים במעטה שמחת פורים, ועשו ללעג את כל הקדוש והיקר בישראל, כדוגמת מסכתות פורים שיצאו לאור, כמו גם סליחות לפורים, הקפות לפורים וכו', אשר לא היתה דעת חכמים נוחה מהם.

הגאון רבי שלמה קלוגר זצוק"ל נדרש אודות איש אחד, וכך כותב אודותיו (האלף לך שלמה, יו"ד רנז): "... וראינו כי הוא רשע גדול, ועשה צחוק על מיני פיוט וסליחות, ועשה סליחות לפורים, ושחק בזה על חז"ל ועשה דבריהם כצחוק ...".

יוצא מן הכלל פיוט זה, שמחברו היה כפי הנראה איש נכבד ויר"א, כפי שאנו קוראים בשער של קונטרס 'אקדמות' זה (בהוצאה מאוחרת): "...כי הרב המחבר בעל האקדמות ז"ל אסף בצחות לשונו הטהור דברים יקרים ממקורים נאמנים ממדרשים רבים, וילקוט ספורים...". בספר 'גבורות הארי' (הוצ' שניה ווילנא תרמ"ח, עמ' ז') כותב נכד הגאון רבי אריה ליב עפשטיין זצ"ל בעל הפרדס: "ושמעתי לספר, בעת שהרב החסיד המפורסם רבי אהרן הגדול מקארלין נ"ע נסע מעיר לעיר להשיב רבים מעון, בא לק"ק קיניגסברג, ...ובימי הפורים היה שש ושמח מפזז ומרקד ושר בנעימת קולו את הפיוט אקדמות מילין כו', והוא מפורסם...". מאחר ולא מצאנו פיוט 'אקדמות' אחר בתקופה זו מבלעדי זה, הרי שמסתבר מאד שהכותב התכוון ל'אקדמות' זה, אשר כל כולו אגדות ומדרשי חז"ל ממקורות קדושים ונאמנים, ושהיה מפורסם בימים ההם.

על שם המחבר אנו למדים מסיום הפיוט בו מרמז המחבר ז"ל את שמו "אליהו בר שמחה יצחק". לא עלה בידינו, לעת עתה, לברר אי אלו פרטים אודותיו ותקופת חייו עלי אדמות. 'אקדמות' זה, ידי רבים משמשו בו, ובכל הוצאה של 'אקדמות' זה מוצאים אנו חסרות ויתרות, כשהבסיס הוא, כפי הנראה, נוסח זה שאנו מדפיסים להלן, שמוצאים אנו אותו בדפוס כבר בשנת תק"ע בלבוב, שבשער הספר אין מוזכר שם המחבר, אולם הוא מופיע בסוף הפיוט בראשי החרוזים: "אליהו בר שמחה יצחק חזק".

כותר: אקדמות מילין לפורים מחבר: יצחק יהושע שור

כתב עת: בית אהרן וישראל צט, תשס"ב, קכה - קלב

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרוייקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

בשער הקונטרס כתוב לאמר: "אקדמות לפורים, מספר מפלאות תמים דעים, אשר עשה עמנו להפליא, ושם נפשנו בחיים, וגאלינו מיד אויבינו, המן הרע הזה, בלשון ארמית ובחרוזים, למען יונעם לנפש הקורא: גם האבין מיר דש מעתיק גוועזין אויף דייטש באותיות עברית, כדי גמייני אונ גלערנטי יודן, זאלן אלי דר מיט זיין צו פרידן, אונ וועלן הש"י לובן אונ פרייזן, וואש ער הט אונז נסים גטון ער ווייזן".

נראה כמעט ודאי לקבוע כי הוצאה זו אינה הראשונה שיצאה לאור, וכי גם היא העתקה מהוצאה מוקדמת יותר, וכל חידושם היה שהעתיקהו בלשון אשכנז כדי שיונעם להמון העם ששפת ארמית לא היתה מובנת להם כל הצורך.

בשנת תרכ"ד מוצאים אנו את הפיוט הזה מודפס ע"י אברהם מנדל מאהר, [בתוך: כל בו לפורים, לבוב תרכ"ד]. והוא עשה שינויים מפליגים בפיוט זה, תוך שהוא שוזר בתוכה דברי שחק והיתול בסילוף וסירוס הפיוט המקורי, ולא זו אף זו אלא שקונה פיוט זה בחתימה,

כשהוא מסיים בסופו בראשי התיבות של שם משפחתו מ'א'ה'ר', ומשמיט את ראשי התיבות של "אליהו בן שמחה יצחק". (עובדה זו מעמידה בפנינו סימן שאלה האם גם אותו "אליהו ב"ר שמחה יצחק" קנהו גם הוא רק בחתימתו, ולא יצר אותה מראשיתה, והדברים צריכים עדיין חקירה ובירור).

בשנת תרפ"ו מדפיס ר' שואל מאנדער מלבוב את ה'אקדמות' הזה "וסביב לו ארבע פירושים, על סביבו חונים: יין עסיס, פירוש מספיק על מלות הקשות להבנה כולל בתוכו ראיות ברורות כי הרב המחבר בעל האקדמות ז"ל אסף בצחות לשונו הטהור דברים יקרים ממקורים נאמנים ממדרשים רבים, וילקוט ספורים: מי דבש, פירוש מספיק בצחות לשון הקודש שיוכל כל אדם להבין את האקדמות בלשון התרגום: אשל מגדנות... עסיס רימונים... אספתי ולקטתי אני הצעיר שואל מאנדער, לבוב". בהוצאה זו נדפס רק עד אות ל'.

מלבד 'אקדמות' זה, יצא לאור [אודיסה, תרל"ב] קונטרס אשר בו: "שיר, כלול משני חלקים, אקדמות ושלחן ערוך... האקדמות ענינו הם מסודרים על סדר סיפור המגילה דרשותיה הנאמרין מפי חז"ל במסכת מגילה...". אם כי היא יצירה מקורית, אך ללא ספק שמול עיניו של מחבר זה עמד חיבור ה'אקדמות' המקורי, ממנו שאב את "ההשראה" לחיבורו זה.

למען לא יחסר המזג אנו מדפיסים בזאת את ה'אקדמות' אשר נראה לנו כ"מקורי", עם הניקוד המלא כפי שמופיע בקונטרס בהוצאת שנת תק"ע, ועטרנוהו בציונים ומ"מ [ל: מגילת אסתר, מסכת מגילה, מדרש רבה, מדרשי חז"ל, זוהר הק, תרגום, תרגום שני, רש"י ועוד] אשר שזורים באופן נפלא במחרוזות הפיוט.

אקדמות לפורים

מספר מפלאות תמים דעים אשר עשה
עמנו להפליא ושם נפשנו בחיים
וגאלינו מיד אויבינו המן הרע הזה
בלשון ארמית ובחרוזים למען יונעם
לנפש הקורא:

גם האבין מיר דש מעתיק גוועזין
אויף דייטש באותיות עברית
בחרוזים אונ גלערנטי יודן זאלן אלי
דר מיט זיין צו פרידן אונ וועלן הש"י
לובן אונ פרייזן וואש ער הט אונז נסים
גטון ער ווייזן:

שער "אקדמות לפורים" שנת תק"ע

- א קדמות מילין לאחנהו מסיפורי דאחשורוש מלכא (א) מפש
- א מר בלשצר מטעי טעי ואנא לא טעינא (ב) בחשכנו
- א פיק מאני דבי מקדשא ושתי בהון חמרא איהו וכל רברכנוהי (ג) ולחין
- א יהו בקרי ואיהו בבוצינא תרניהון אתכוננו (ד) לחסדו
- ב יומא שביעאה פד טב לביה בחמרא דא היא יומא (ה) דשפ
- ב האי יומא דישאל אינון מזמרין ומשבחין למאריהון ועסקין (ו) באורי
- ב טעים דחמרא דין אמר מדיות שפירין ודין אמר פרסיות שפירין ומתעסקין (ז) בתועב
- ב יד סריסוהי שדר לאיתי ית ושתי פד היא ערטילאי דהיא מן פשראי ולית (ח) דכן
- ג מולא בפום עובדתא אתיב ליה קוב"ה בגין דהות רשיעא ופשטי יהודיתא ועברת בהון עבדתא ביומא (ט) דשפ
- ג בריאל מלאכא קדישא בגזירת עירין עבד לה זנבא (י) במצח
- ג לל פן לא צביאת ושתי למיתי קדם מלכא ורברכנוהי ולא למיעבד ליה (יא) רעו
- ג ברא דהנה בר אהורירי דאבא שדרית לותיה לקביל אלפא חמרא (יב) ש
- ד נא מילת דילקת ביה פגורא על דולולא (יג) במלכו
- ד ינא שדר לות חכימי דיהודאי דאיתי נבוכדנצר רשיעא מן ירושלם (יד) קר
- ד ין פתגמא אתיבו ליה מן יומא דגלינא מארעא קדישא לית פן (טו) דע
- ד א עיטא יתבו ליה דליול לות עמון ומואב דיתבין בחמרא על (טז) דורדי
- ה קרב לותיה פרשנא שאתמ"מ ממוכן דיתבין סמיר למלכא (יז) בקדמי
- ה דיוט דלג בראש דא הוא ממוכן דהוא המן פן (יח) המך
- ה א עיטא יהיב ליה למקטלה ולינסוב (יט) אוחרני
- ה אי רשע אמר בלפיה בגין דמיהב ליה לאחשורוש ית ברתא (כ) לאנ
- ו הוי בחר דפג יינא מגיה דכר ית ושתי וצבי למיתב ליה (כא) אוחרני
- ו מגיה שים טעם למכנש ית כל עולמתהא לשושן (כב) ביר
- ו אשתפחת תמן אסתר דהגית מן גניסת דשאל (כג) מלך

(א) מגילה יב, א: רב ושמואל חד אמר מלך פיקח היה וחד אמר מלך טיפש היה. (ב) מגילה יא, ב: אמר רבא מאי כשבת לאחר שנתייבשה דעתו אמר בלשצר חשב וטעה אנא חשיבנא ולא טעינא מאי היא דכתיב כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם וכו'. (ג) שם: אפיק מאני דבי מקדשא ואשתמש בהו. (ד) מגילה יב, א: גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים בית המלכות בית הנשים מיבעי ליה אמר רבא שניהן לדבר עבירה נתכוונו היינו דאמר אינשי איהו בקרי ואתתיה בבוצינא. (ה) מגילה יב, ב: ביום השביעי כטוב לב המלך כיין אטו עד השתא לא טב לביה בחמרא אמר רבא יום השביעי שבת היה. (ו) שם: שבת היה שישאל אוכלין ושותין מתחילין בדברי תורה ובדברי תשבוחות אבל עובדי כוכבים שאוכלין ושותין אין מתחילין אלא בדברי תיפלות. (ז) שם: הללו אומרים מדיות נאות והללו אומרים פרסיות נאות. (ח) שם: אמר להם אחשורוש כלי שאני משתמש בו אינו לא מדיי ולא פרסי אלא כשריי רצונכם לראותה וכו'. (ט) שם: שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו מלמד שהיתה ושתי הרשעה מביאה כנות ישראל וכו'. (י) שם: מאי טעמא לא אתאי ... במתניתא תנא [בא גבריאל ועשה לה זנב]. (יא) אסתר א, יב: ותמאן המלכה ושתי לבא בדבר המלך אשר ביד הטריסים. (יב) שם: אמר רבא שלחה ליה בר אהוריריה דאבא אבא לקבל אלפא חמרא שתי ולא רוי וזהו גברא אשתטי בחמריה. (יג) שם: ויקצף המלך מאד אמאי דלקה ביה כולי האי אמר רבא שלחה ליה ... מיד וחמתו בערה בו. (יד) שם: ויאמר המלך לחכמים מאן חכמים רבנן יודעי העתים שיודעין לעבר שנים ולקבוע חדשים אמר להו דיינוה לי. (טו) שם: אמרו לו מיום שחרב בית המקדש וגלינו מארצנו ניטלה עצה ממנו ואין אנו יודעין לדון דיני נפשות. (טז) שם: ויל לגבי עמון ומואב דיתבי בדוכתייהו כחמרא דיתבי על דורדיה. (יז) אסתר א, יד: והקרב אליו כרשנא שתר אדמתא תרשיש מרס מרסנא ממוכן ראי פני המלך הישבים ראשנה במלכות. (יח) שם: ויאמר ממוכן תנא ממוכן זה המן ... אמר רב כהנא מכאן שהדייט קופץ בראש. (יט) ראה להלן. (כ) אסתר ד, ו: מה ראה ממוכן לקפוץ על העצה... בת היתה לו והיה מבקש להשיאה למלכות. (כא) תרגום אסתר ב, א: בחר פתגמא האלין כד פח ואשתדך מרית חמריה שרי למדכר ית ושתי. (כב) אסתר ב, ג: ויפקד מלך פקידים בכל מדינות מלכותו ויקבצו את כל נערה בתולה טובת מראה אל שושן הבירה. (כג) מגילה יב, ג: ובשכר

- ו אוף הקן רשיעא יהב ברתיה ברם הות מקלקלא ברעי בכל יומא לקבל כל (כד) עולמ תא
- ז מין ית כוללהון ולא נח בהון (כה) דע תא
- ז וונא עם אסתר נח דעתיה בגין דטעים טעמא דכתולתא (כו) ובעול תא
- ז ד יהיר חשיב דדא היא אסתר ברם אנדמנת ליה שידא חילופא בצלמא (כו) וברמו תא
- ז מם למינעד נגיסת מולדה ולא צביאת לחוי ליה בגין דמרדכי פקיד עליה בכל שעתא (כה) ושע תא
- ח שבו בגתן ותירש ביומא האינון יהב ליה למלכא סמא (כט) דמו תא
- ח כים מרדכי ואתיידע ליה פתגמא. בגין דהנה מחכימי דירושלם דידעין בכל לישן (ל) לחישו תא
- ח וי מרדכי פתגמא לאסתר ואסתר למלכא וכלש ולא אשתכחון בגתן ותירש (לא) במטר תא
- ח רץ להון משפט מותא ואיצטליכו תרויהון ואכתב בספרא (לכ) דוכרניי תא
- ט פש אחשורוש רבי ית הקן בן (לג) המך תא
- ט עים איתיהיב ליה מניה למיסגר קמיה כל דיירי (לד) ארע תא
- ט מא הקן חקיק ליה צלמא על (לה) ליב תא
- ט הור מרדכי על דא לא צבי למיסגר ותוי קרי ליה עבדא דמוזבן (לו) בטולמ תא
- י עץ מחרף דלא לאושטא ידוהי במרדכי בלחודוהי ברם בעי לשיצאה ית כל (לו) אומ תא
- י רחא קדמאי דא היא ירח ניסן ריש לכל ירחי (לה) ש תא
- י והרא יתיראה דהנה ביה התמלי בגם וקצף (לט) ובחיים תא
- י וקא תליתאי אמר איזל ואיכל קורצא ביה (מ) מלכו תא
- כ לבא בישא הקן אמר למלכא איתן גוכרין יהודאין ומתבדרין אינון ולית מנהון (מא) מדין תא
- כ רנא דמלכא לית אינון יהבין ולית דידע לישנא בישא פהמן בר (מב) המך תא
- כ ד מתיליד להון בר דכורא ומוהלן יתיה ופורעין ומוצצין ית דמיה ולית בהון (מג) רחמנו תא
- כ דין אינון עבדין לבריהון ומה אינון עבדין לשאר (מד) אומ תא
- ל אלהך לית אינון פלחין ולדחלך לית אינון סגדין ואף דארעיהון חריבא עד כען אינון (מה) במרדכי תא

צניעות שהיה בו בשאל זכה ויצאת ממנו אסתר. וברשי: זכה ויצאת ממנו אסתר - בתרגום של מגילה מייחס מרדכי ועושהו עשירי לשאל, ומשאל עד בנימין. וכתוב היא אסתר בת דוד, ואין לו ראיה אחרת בכתובים שיצאה משאל: (כד) מובא במעם לועז אסתר ב. ד: ודעו שהמן נתן בתו בין כל הנערות, כיון שרצה שהמלך יבחר בה תחת ושת, ומן השמים גרמו שהיה נודף ממנה ריח רע והיתה מכתומה עצמה, ושלחה הגי בבזיון גדול לביתה. (כה) אסתר פיו אות יא: איר חלבו מלמד שאף הנשואות הביאו לפניו דכתיב מכל הנשים ומכל הבתולות. (כו) מגילה יג. א: ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות אמר רב ביקש וכו'. (כז) וזה"ק דברים רע"ז, ברעיא מהימנא: ובגין דא אסתר לישנא דסתראה אתה סתר לי שכינתא אסתירת לה מאחשורוש ויהיב ליה שידה באתרה ואתהדרת אידיה בדרועיה דמרדכי. (כח) אסתר ב. יט: אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה כאשר צוה עליה מרדכי. וברשי: לפי שמרדכי יושב בשער המלך המזרזה והמרמוזה על כך. (כט) אסתר ב. כא: בימים ההם.. קצף בגתן ותירש, ובתרגום: ואמר לאשקאה סמא דמותא. (ל) מגילה יג. ב: והן לא היו יודעין כי מרדכי מיושבי לשכת הגזית היה והיה יודע בשבעים לשון. (לא) שם: היינו דכתיב ויבקש הדבר וימצא שלא נמצאו במשמרתן. (לב) אסתר ב. כג: ויתלו שניהם על עץ ויכתב בספר דברי הימים לפני המלך. (לג) אסתר ג. א: אחר הדברים האלה גדל המלך אחשורוש את המן בן המדתא האגגי וינשאהו. (לד) אסתר ג. ב: וכל עבדי המלך אשר בשער המלך כרעים ומשתחווים להמן כי כן צוה לו המלך. (לה) אסתר פרשה ז: מה עשה המן עשה לו צלם מרוקם על בגדיו ועל לבו, וכל מי שהיה משתחוה להמן היה משתחוה לעז. (לו) מגילה טו. ב: אמר רב פפא וקרו ליה עבדא דמוזבן בטלמי. (לז) שם יג. ב: ויבזו בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו אמר רבא בתחילה במרדכי לבדו ולבסוף בעם מרדכי ומנו רבנן ולבסוף בכל היהודים. (לח) אסתר ג. ז: בחדש הראשון הוא חודש ניסן.. הפיל פור הוא הגורל לפני המן. (לט) שם ג. ד: וימלא המן חימה. (מ) לא מצאנו שיהיה ביום השלישי. (מא) מגילה יג. ב: שמה תאמר איכא מדינתא מינייהו תלמוד לומר בכל מדינות מלכותך. (מב) שם: אמר רבא ליכא דידע לישנא בישא כהמן... וברשי: ואת דתי המלך אינם עושים - אונגרויות ומסים וגולגליות וארנונות אינן נותנין. (מג) תרגום שני ג. ח: ולתמניא יומין גזרין ערלת בניהון ולא חייסין עליהון. (מד) שם: ואמרין דנהוי שניין מבני עממיא. (מה) שם: ואחריב ית

כותר: אקדמות מילין לפורים מחבר: יצחק יהושע שור

כתב עת: בית אהרן וישראל צט, תשס"ב, קכה - קלב

** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרוייקט השו"ת - אונ' בר-אילן**

- ל כולוהו שתא איגון מסקין ב'שה"י ופה"י ואעלין ל'פיה כנישתהון ומאריין ומקללין (מו) למלכו תא
- ל ו בוקיא ודובא נפיל לפסא מלקין יתיה ושתיה ברם אין מלפא קריב לותיה אושרין וינא על (מו) ארע תא
- ל הון בת קלא נפיק רשע עינך ביש על חניהון אנא אסני להון וימא טבא פד יצלכון יתך על (מח) קי סא
- מ לכא אין מלכי ישפר אנא אשקל כגניהון עשרה קנטרין דכספא על ידא עבדין (מט) עבדי תא
- מ שמיא מתיבין ליה רשע מן ריש אקדימו ישראל תקלין חרמין ותקלין (נ) עתיק תא
- מ יכאל מלאכא קדישא פטריהון דישאל קם קדם קוב"ה והוי מהפך (נא) בזכו תא
- מ ארי דעלמא חמי מה דהני דשיעי מתיעטין על כרך דמתחדין לך בדנח (נב) וישקע תא
- נ בער מדעת לא צבי למשקל כספא ועמא אמר למיעבד להון (נג) כרעו תא
- נ משלו עמא קדישא בהאי שעתא לתרין נברא דהוי להון תלא וחריצנא כגו (נד) חקל תא
- נ ביאים תמני וארבעין ותמניא נביאות לא אהדרו לישראל בתיובתא בהאי (נה) עזק תא
- ס פריין מתקרין למיכתב לכל סמר דלא להשגיה ברם למוברא ית עמא קדישא דלא למותיר (נו) שוב תא
- ס בר למעבד להון לישראל היך כמא דרשים קוב"ה על זרעא דעמלק בספרא (נז) דאוריין תא
- ס ח אליהו למשה רעיא מהימנא ואבהת עלמא דאסתכמו בשמיא למוברא להון על דאתהנו (נח) מסעוד תא
- ס ימנא יתבו ליה אין גושפנקא אחתים כמינא יכלין צדיקא למבטל ית (נח) גזיר תא
- ע ימא יתבו ליה מאים אית ביניהו צדיקא דאיתי מורעא דרחל (ס) צדיק תא
- ע ינא יתבו ביה כמרדכי צדיקא דהוא מן גניסת שאול (סא) מלך תא
- ע וכדא סח ליה בחלמא ומן יד אתפלש באפרא וצווח צוחתא (סב) מריך תא
- פ ורפיריה בוע ולבש שקא ואתא עד לקדם תרעא (סג) דמלכו תא
- פ רסה נדה אסתר מן זעתא ושררה למרדכי למנרע דילמא ח"ו עברי אפתגמי (סד) אוריין תא
- פ קיד לה מרדכי על ידא דדניאל. תיעול למכעי רחמין קדם מלכא דלא למוביר עמא (סה) קדישתא

מקדשהון וכו' ית קרתהון ואייתי יתהון בגלותא ועדיין רוחיהון רמא ועד כען לא שבקין גסותיהון. (מו) מגילה יג, ב: ואת דתי המלך אינם עושים דמפקי לכולא שתא בשה"י פה"י. ובתרגום שני ג, ח: ועלין לבי כנישתהון וקריין בספריהון ומתרגמין בנביאייהון ולייטין למלכנא ותברין לשולטנא. (מו) מגילה יג, ב: ואפילו נופל זכוב בכוסו של אחד מהן זורקו ושותהו ואם אדוני המלך נוגע בכוסו של אחד מהן חובטו בקרקע ואינו שותהו. (מח) אסתר פרשה ז: אמר לו הקב"ה רשע אתה מפיל עין רעה במועדיהם שלהם. הרי אני מפילך לפניהם ומוסיפים להם מועד אחד על מפלתך, זה ימי הפורים הה"ד פי כסיל מחתה לו. (מט) אסתר ג, ט: אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים ככר כסף אשקול על ידי עושי המלאכה להביא אל גנוי המלך. (ג) מגילה יג, ב: אמר ריש לקיש גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל לפיכך הקדים שקליהן לשקליו. (נא) אסתר פרשה ז: כל מה שהיה המן מקטרג את ישראל מלמטה היה מיכאל מלמד עליהם סגוריא מלעלה. (נב) שם: אמר לפניו רבש"ע אין בניך מתקטרגין לא על שעבדו ע"ז ולא על שגלו עריות ולא על שפכות דמים אלא אין מתקטרגין אלא על שהן משמרין את דתותיך. (נג) אסתר ג, יא: ויאמר המלך להמן הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך. (נד) מגילה יד, א: משל דאחשורוש והמן למה הדבר דומה לשני בני אדם לאחד היה לו תל בתוך שדהו ולאחד היה לו חריץ בתוך שדהו בעל חריץ אמר מי יתן לי תל זה בדמים בעל התל אמר מי יתן לי חריץ זה בדמים לימים נזדווגו זה אצל זה אמר לו בעל חריץ לבעל התל מכור לי תילך אמר לו טול אותה בחנם והלואי. (נה) שם: אמר רבי אבא בר כהנא גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל שכולן לא החזירו למוטב ואילו הסרת טבעת החזירו למוטב. (נו) אסתר ג, יב: ויקראו סופרי המלך... ואל שרי עם ועם מדינה ומדינה... להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד. (נז) אוצר המדרשים (אייזנשטיין) עמ' נא: וכשהגידו להמן כעס וחשב לעקור הכל וזכר האיבה של תמחה את זכר עמלק. (נח) אסתר פרשה ז: באותה שעה רץ אליהו זכור לטוב בבהלה אצל אבות העולם ואצל משה בן עמרם... אמרו לו מפני מה, אמר להם מפני שנהנו ישראל מסעודתו של אחשורוש ובעבור זאת נגזרה עליהם גזירה לכלותם מן העולם ולאבד את זכרם. (נט) שם: א"ל משה אם בטיט היא חתומה תפלתנו נשמעה. (ס) שם: א"ל משה רבינו לך והודיע למרדכי. (סא) אסתר ב, ה: מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש איש ימיני. (סב) רש"י אסתר ד, א: ומרדכי ידע, בעל החלום אמר לו שהסכימו העליונים על כך. ובאסתר ד, א: ויזעק וזעקה גדולה ומרה. (סג) אסתר ד, א: ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק ואפר ויצא בתוך העיר... ויבוא עד לפני שער המלך. (סד) מגילה טו, א: מאי ותתחלחל אמר רב שפירסה נדה. (סה) שם: אמר רב התך

פ רִיסְתָקָא שְדִרָא אֶסְתֵּר לְמַכְנֵשׁ כָּל עָמָא לְמַגְזֵר צוֹמָא תְלָתָא יוֹמִין דְּלֹא לְמִיכָל וְדָלָא (סו) לְמֹשֶׁ תָא
צ מִית אוֹף אֶסְתֵּר וּבְיוֹמָא תְלִיתָא אֶעְלֵת קָדָם מְלָכָא בָּלָא (סז) הֶרְמֵנוּ תָא
צ דִּיקָת אַתְלָבְשֵׁת תְּנָא וְחֶסְדָא וְאוּשִׁישׁ לָהּ מְלָכָא שְׂרִכְיָא דְדִהְבָא וְאַשְׁתְּרַבְתַּת מְאֵתָן (סח) אִם תָא
צ וַח מְלָכָא וְאָמַר מַה בְּעִית עַד פִּלְגָא דְּמַלְכוּתָא יְהִיבָנָא בְּרַם דְּלֹא לְמַכְנֵי בֵּית (סט) מְקַדָּשׁ תָא
צ כִּיָּאֵת אֶסְתֵּר וְאָמְרָה לִיעוֹל מְלָכָא וְהָמֵן עַל מִשְׁתֵּיָא כְּבוֹלָהוּ תְנָא וְאִמּוּרָא דִתְנֹו (ע) בְּמִתְנִי תָא
ק נָאָה יַעֲזֵ מִחֶרֶף בְּגִין דְּמִרְדְּכִי לֹא צָבִי לְמַסְגֵּר לִיה וְאָמַר אִם סְבִי בְּגִימִין לֹא סְגִיד לְסִכְךָ עֲשׂוּ (עא) רְשִׁיעָתָא
ק בַּל דְּנָא אֶתְיַעֲטֵ הָמֵן לְמַעַבְד צְלִיבָא רֹמָה חֲמִשִּׁין אֲמִין וְהָמֵן רְשִׁיעָא מְנַסִּי לִיה (עב) בְּקוֹם תָא
ק לֹא נָפִיק מִן שְׁמִיָּא וְאָמַר רְשָׁע לֶךְ שְׁפִיר וְלֶךְ נָאָה וְיָאִי בַר (עג) הֶמֶד תָא
ק ם בְּשִׁפְרָפְרָא וּבְעִי לְמִיעוֹל קָדָם מְלָכָא לְמַכְנֵי מִנִּיה לְצֻלְבָא יַת מְרַדְכִי עַל (עד) קִי תָא
ר חֲמִנְתָּא אִיתֵּער מִן שְׁמִיָּא עַל עָנָא קְדִישָׁא וְנִדְתָּ שִׁינְתָּא דְּמִלְכָא וּבְחֻלְמָא הָיִי מְכַעֲתִין לִיה (עה) בְּעֵ תָא
ר שֶׁע אֲמַרְיִן לִיה קוּם שְׁלִים טִיבּוּתָא לְגַבְרָא דְּפָרִיק לֶךְ מִן (עו) מוּ תָא
ר תַּת אַחֲזַתְהוּ וְאָמַר מַאי הָאִי דְּלֹא זְמִנִּית אֶסְתֵּר עָמִי בְּסַעֲוִידָתָא בַּר לְהָמֵן בַּר (עז) הֶמֶד תָא
ר עִינְוִהִי יְבִהֲלוּנֹו וְאָמַר כּוֹלָא הָאִי דְּלֹא יָדַע חַד מִדְּחִמּוּדֵי וְלֹא מְגַלָּה לִי (עח) מֶלֶךְ תָא
ש נָאָה מְאִים אִית בְּהוֹן בְּלִבְהוֹן עַל דְּלֹא אֶשְׁלַמִּית טִיבּוּ חֶלֶף טִיבּוּ בְּדַחְזִי (עט) לְמַלְכוּ תָא
ש דַּר לְמִיתִי קְדָמוּהִי סְפָרָא דּוֹכְרִינִיתָא לְמַקְרִי בְּהוֹן מַה דְּאִיתְעַבְד בְּיוֹמִי (פ) קְרָמִי תָא
ש מְשִׁי מוֹחֵק וְגַבְרִיָּאל כּוֹתֵב בְּגִין דִּהְוָה הָאִי רְשִׁיעָא בְּרִיה דִּהָמֵן לֹא צָבִי לְמַקְרִי (פא) זְכוּ תָא
ש פֶּר קָדָם מְלָכָא עֵילָאָה לְמַעַבְד גִּיסָא וְאִיתְקַרִי מְנַרְמִיה הָאִיד דְּמִרְדְּכִי אֶצִּיל לִיה לְמַלְכָא מְסַמָּא (פב) דְּמוּ תָא
ת וַח מְלָכָא וְאָמַר מַה דִּין אֶתְעַבֵּד לְמִרְדְּכִי יָקָר וְרַבּוּ עַל דָּא וְאַתִּיבּוּ לִיה לֹא אֶתְעַבְד עֲמִיה (פג) מֶלֶךְ תָא
ת וּב אֶמַר מְלָכָא מָאֵן אָעַל לְקָדָם תִּרְעָא וְהָא הָמֵן רְשִׁיעָא (פד) אֶ תָא

זה דניאל. (סו) אסתר ד, טו-טז: ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי, לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה ויום. (סז) אסתר ד, טז: גם אני ונערותי אצום כן... ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות ותעמוד בחצר בית המלך הפנימית. (סח) מגילה טו, ב: ויהי כראות המלך את אסתר המלכה אמר רבי יוחנן שלשה מלאכי השרת נודמו לה באותה שעה אחד שהגביה את צוארה ואחד שמשך חוט של חסד עליה ואחד שמתח את השרביט וכמה ... רבה בר עופרין אמר משום רבי אליעזר ששמע מרבו ורבו מרבו מאתים. (סט) שם: עד חצי המלכות ולא כל המלכות ולא דבר שחוצץ למלכות ומאי ניהו בנין בית המקדש. (ע) מגילה טו, ב: תנו רבנן מה ראתה אסתר שזימנה את המן רבי אליעזר אומר ... רבי יהושע אומר ... רבי מאיר אומר ... רבי יהודה אומר ... רבי נחמיה אומר ... רבי יוסי אומר ... רבי שמעון בן מנסיא אומר ... רבי יהושע בן קרחה אומר ... רבן גמליאל אומר ... רבה אמר ... אביי ורבא דאמרי תרוייהו ... אשכחיה רבה בר אבוא לאליהו אמר ליה כמאן חזיא אסתר ועבדא הכי אמר ליה ככולהו תנאי וככולהו אמוראי. (עא) אסתר פרשה ו: מה אמר להם מרדכי למי שאומר לו מדוע אתה עובר את מצות המלך. ר' לוי אמר אמר להם מרדכי משה רבינו הזהיר לנו בתורה ארור האיש אשר יעשה פסל וכו'... אמר לון המן אמרין ליה זקנו הלא השתחוה לזקני. הה"ד ותגשן השפחות וגו' ואחר כך גש יוסף ורחל וישתחוו, היתבי ועדיין לא נולד בנימין. (עב) אסתר פרשה ט': וכיון שהביאו לפניו הכינו על פתח ביתו וימדד את עצמו להראות את עבדיו היאך יתלה מרדכי עליו. (עג) שם: השיבתו בת קול נאה לך העץ, מתוקן לך העץ מששת ימי בראשית. (עד) אסתר ה, יד: ובבוקר אמור למלך ויתלו את מרדכי עליו. ובאסתר פ"ה: צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו, שהשכים המן לתלות את מרדכי ותלה הוא על העץ אשר הכין למרדכי. (עה) תרגום שני ו, א: כליליא ההוא סליקת קבילת ריביא רבית ישראל לרקיעא ואשתמעת לקדם מרי עלמא... מן יד אתמלי מרי עלמא רחמין וטיבו על עמיה... ופקיד למלאכא די ממנא על שינושתא ונחת ושניש ית אחשוורוש ונדד ית שינתיא דמלכא דאחשוורוש. (עו) במדרש אבא גוריון ו, א: באותה שעה ירד גבריאל אצל אחשוורוש והיה מנדר שנתו מעיניו, וחובטו בקרקע שסיו פעמים, ואמר לו כפוי טובה שלם טובה לבעליו. ברשיי מגילה טו, ב: נדרו עליונים - שהיו מלאכים מבהילים אותו כל הלילה, ואמרו לו כפוי טובה, שלם טובה למי שעשאה, לשון מורי. (עז) מגילה טו, ב: רבא אמר שנת המלך אחשוורוש ממש נפלה ליה מילתא בדעתיה אמר מאי דקמן דזמינתיא אסתר להמן דלמא עצה קא שקלי עיליה. (עח) שם: אמר אי הכי לא הוה גברא דרחים לי דהוה מודע לי. (עט) שם: הדר אמר דלמא איכא איניש דעבד בי טיבותא ולא פרעתיה משום הכי מימנעי אינשי ולא מגלו לי. (פ) שם: מיד ויאמר להביא את ספר הזכרונות דברי הימים. (פא) שם: וימצא כתוב כתב מלמד שמששי מוחק וגבריאל כותב. ובמדרש אבא גוריון פרשה ו: אמר ר' יוחנן שמשוי בן המן היה קורא. (פב) שם: ויהיו נקראים מלמד שנקראים מאליהן. (פג) אסתר ו, ג: ויאמר המלך מה נעשה יקר וגדולה למרדכי על זה ויאמרו נערי המלך משרתיו לא נעשה עמו דבר. (פד) שם, ד: ויאמר המלך מי בחצר והמן בא לחצר בית המלך

ת גי ליה מלכא למעבר יקר ורבו לגברא דמלכא רחיס ליה וכעי למעבר ליה טיבותא (פה) יתיר תא
ת גא דמלכא אמר לאיתי וסוסאי דרכי עליה וחד מרכבונותי ידבר ויכרוו דין לגברא דמלכא בעי (פי) ביקרו תא
א מר מלכא אוחי סב ית לבושא וסוסא ועבר דין למרדכי יהודאי דיתיב בתרעא (פו) דמלכו תא
א תיב המן למלכא דין הוא בעל דכבי ובעל דכבא דאכתתי ואיכדן איעבר ליה האי (פה) בשתא
א פיל המן גרמיה ארעא ואמר די ליה בחדא נהרא או בחדא דיסקרתא או בחדא (פט) מדינ תא
א רגיו מלכא ואמר אוף דין יתיהב ליה בעגלא לא תמנע מדעם מכל (צ) דמלל תא
ל ביה נגזא דמלכא על פד גחין בחויה ואפק מאני דמלכא וסוסאי דרכי עליה פד אהעביר (צא) מלכ תא
ל מרדכי אתה והוא יתב על ארעה וקממא על רישיה ורגניו יתבין קמיה ועסקין (צב) באוריי תא
ל הון בעי במאי עסקיתו ואמרין בקמיעה ואחיב מלי קומצא ודחי עשרת אלפין קממין דכספא דבעיתא (צג) למלכותא
ל בוש מרדכי צדיקא הני מאני ורכב אהאי סוסא דקודשא בריך הוא עביר לך (צד) גי סא
י הודי אמר לית אנא יכול למלכא מאני דמלכא עד דאעול לבאני ואשקל למויה דכחישנא חילי (צה) מתעני תא
י עצה אסתר ואסרתינהו לכולהו בי באני ואצטרך המן למיהוי ספר ובלאני למויה ברהאי (צו) שעתא
י זם המן ואנגיד ואתנח ואמר ליה מרדכי רשע. לאו ספרא דכפר קורצם הות עסרין ותרין (צז) ש תא
י בין רשע וצדיק ולכש וכד בעי מרדכי למיסק אסוסאי גחין המן וכמיש ביה מרדכי לקיים מלי (צח) דאוריי תא
ה מן אויבב למרדכי אסוסאי והוא ובנוהי מכחי קמיה פרא יתעבר לגברא דמלכא בעי (צט) ביקרו תא
ה אי שעתא אודיקת ברתיה מחרפא וסברא דהאי דמסני אארעא מרדכי ושדית עליה עציצא דבית (ק) הכסא
ה מן זקיף עינוהי וחזות ברתיה וטלקית גרמא מן חרפא ומיתא ועל לביתא מלובלך בצואה ואכל על (קא) פד תא
ה ינון ממללון דחכמתא ושלטני מלכא בבהילו סרהיבו יתיה למיעל לביה (קב) מש תא
י אף ביומא תנינא אמר מלכא לאסתר מה בעיתך ואעבר בדילך עד פלגות (קג) מלכו תא
י ענת אסתר ואמרית אין אשכחית רחמין קדמך מלכא תתיהב לי נפשי בשאלתא ועמי (קד) בכעו תא
י לואי לעבדן ולאמהין זבנת יתנא שתקית פרם לשציצא יתנא היכמא גדיא זעיריתא פלא (קה) רחמנו תא

החיצונה. (פה) שם. ו: ויאמר לו המלך מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו. (פו) שם. ח: וביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר נתן כתר מלכות בראשו. ונתון הלבוש והסוס על יד איש משרי המלך הפרתמים... וקראו לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו. (פז) שם. י: ויאמר המלך להמן מהר קח את הלבוש והסוס כאשר דברת ועשה כן למרדכי היהודי היושב בשער המלך. (פח) תרגום שני ו. י: עני המן ואמר למלכה גברא ההוא סנאה דילי וסנאה דאבהתי. (פט) מגילה טו, א: אמר ליה סגי ליה בחד דיסקרתא אי נמי בחד נהרא. (צ) שם: אמר ליה הא נמי הב ליה אל תפל דבר מכל אשר דברת. (צא) תרגום שני ו. יא: על לבי גזוי דמלכא כד כפיפא קומתי ולא פשיטא... ונסיב מתמן לבושא דמלכא... ונסיב מתמן סוסיא. (צב) שם: אזל אשכחיה דיתבי רבנן קמיה. ובתרגום אסתר ד, א: ושוי קיטמא על רישיה. (צג) שם: אמר להו במאי עסקיתו אמרו ליה בזמן שבית המקדש קיים מאן דמנדב מנחה מייתי מלי קומציה דסולתא ומתכפר ליה אמר להו אתא מלי קומצו קמחא דידכו ודחי עשרה אלפי ככרי כספא דידך. (צד) שם: אמר ליה קום לבוש הני מאני ורכוב האי סוסיא דבעי לך מלכא. (צה) שם: אמר ליה לא יכילנא עד דעיילנא לבי בני ואשקול למויה דלאו אורח ארעא לאשתמושי במאני דמלכא הכי. (צו) שם: שדרה אסתר ואסרתינהו לכולהו בי בני ולכולהו אומני. (צז) שם: עייליה איהו לבי בני ואסחיה ואזיל ואייתי זוזא מביתיה וקא שקיל ביה מויה. (צח) שם: בהדי דקא שקיל ליה אינגד ואיתנח אמר ליה אמאי קא מיתנחת אמר ליה גברא דהוה חשיב ליה למלכא מכולהו ברבנוהי השתא לישויה בלאני וספר אמר ליה רשע ולאו ספר של כפר קרצום היית תנא המן ספר של כפר קרצום היה עשרים ושתים שנה. (צט) שם: בתר דשקלינהו למויה לבשינהו למאניה אמר ליה סק ורכב אמר ליה לא יכילנא דכחישא חילאי מימי תעניתא גחין וסליק כי סליק בעט ביה אמר ליה לא כתיב לכו בנפל אויבך אל תשמח אמר ליה הני מילי בישראל אבל בדידכו כתיב ואתה על במותימו תדרוך. (ק) שם: כי הוה נקיט ואזיל בשבילא דבי המן חזיתיה ברתיה דקיימא אאיגרא סברה האי דרכיב אבוה והאי דמסגי קמיה מרדכי שקלה עציצא דבית הכסא ושדיתיה ארישא דאבוה. (קא) שם: דלי עיניה וחזות דאבוה הוא נפלה מאיגרא לארעא ומתה והיינו דכתיב וישב מרדכי אל שער המלך אמר רב ששת ששב לשקו ולתעניתו והמן נדחף אל ביתו אבל וחפוי ראש אבל על בתו וחפוי ראש על שאירע לו. (קב) אסתר ו. יד: עודם מדברים עמו וסריסי המלך הגיעו ויבהילו את המן אל המשתה. (קג) שם ו. ב: ויאמר המלך לאסתר גם ביום השני במשתה היין מה שאלתך אסתר המלכה ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש: (קד) שם ו. ג: ותען אסתר המלכה ותאמר אם מצאתי חן בעיני המלך ואם על המלך טוב תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי. (קה) שם ו. ד: כי נמכרנו אני ועמי להשמיד להרוג ולאבד ואלו

ו ענה מלכא מן גברא דצבי למעבר ברין וצביאית לחואה על מלכא ואתא מלאכא וסטר ידה על בן (קו) המדתא
 ב ה שעתא קם בחמתא ועל לבוסתנא ואשכח מלאכיא דמדמין פאנשא דמחבלין (קו) גין תא
 ב עיה מגייהו מלכא דמאן איגון ואמרין דפקדיגון הקן בן (קח) המד
 ב חמתיה על לטרבניה והמן נפיל על דרגשא ראסתר עלה וכר בעי למיקם לא שביק מלאכא עד דאתי (קט) מלכו תא
 ב קל עציב צעק האף למכנש מלכתא עמי (קי) בבי תא
 ב כרבונוהי אמרי ליה אף הא צלובא דאקים בטרבניה דפעי למצלכ מרדכי בגין דאציל מלכא מן (קיא) מו תא
 ב ומיה חמשין אמין ואוף אמר יאי צליכא ברין למצלכ עליה (קיב) מלכו תא
 ב וא דנא גלי חרבונא ארום דאף הוא הני ביהאי (קיד) חבך תא
 ב גו מלכא ואמר צליכו ית הקן וצליכו יתיה בריש צליכא קדם כל יתבי (קיד) קך תא
 ב ש מחה וחרוה סגי עברי יהודאי וכנוהי דהמן עציבו ואתאכלו על אכונה חר סר (קטו) ש תא
 ב מ ניה שים טעם לבטלא ית אנרתא דכתב על יהודאי והופכו למוכרא ית עמא דהמן בר (קטו) המדתא
 ב ח דו יהודאי וצליכו בנהי דהמן דכתר דסליקו למימר מן פרשנדתא עד (קיו) וין תא
 ב ח לנאי דעבר לון קידשא בריך הוא ניסא ויפרוקנא מן גו גלו תא
 ב י ומא דפוריא שפר עלן למתני שכתוי דאיגון חמשי תלמודי דהוא לרב ש תיא
 ב צ דיקא מסחרין עלי תפא דכדכוד ומעללין רב יינא דנמיר ביה נעו תא
 ב ח מרא סבא וחיי סבא לפום (קיה) רבנן ולפום תלמידהון למקבע הלכתא כרב כ סא
 ב כ לילן איגון היך (קט) כנשרא וידעין למפתח כרב כדא ולמסימי כרב (קכ) חבי תא
 ב ח משא (קכא) איגון אושפיזין עילאין אף דלא שפירין ולא שרירין ולא קימין בכל ש תא
 ב ו כאין איגון ביהאי יומא לכל דאשתדל בהון הרי דין משופח בתושבח תא
 ב קדוש גיין עליהון באמירא כדישא ובמירא יימר למפרקיהון סבל עקתא ביהאי שתא

לעבדים ולשפחות נמכרו החרשתי. (קו) מגילה טו, א: ותאמר אסתר איש צר ואויב המן הרע הזה אמר רבי אלעזר מלמד שהיתה מחוזה כלפי אחשורוש ובא מלאך וסטר ידה כלפי המן. (קז) שם: והמלך קם בחמתו וגר והמלך שב מגנת הביתן מוקיש שיבה לקימה מה קימה בחימה אף שיבה בחימה דאזל ואשכח למלאכי השרת דאידימו ליה כגברי וקא עקרי לאילני דבוסתני. (קח) שם: ואמר להו מאי עובדיכו אמרו ליה דפקדינן המן. (קט) שם: אתא לביתיה והמן נופל על המטה נופל נפל מיבעי ליה אמר רבי אלעזר מלמד שבא מלאך והפילו עליה. (קי) שם: אמר ויי מביתא ויי מברא ויאמר המלך הגם לכבוש את המלכה עמי בבית. (קיא) תרגום ז, ט: ואמר חרבונא חר מן רבניא קדם מלכא ברם הא קיסא די זמן המן לצלב ית מרדכי דמלל טבא בגין מלכא ועל ידיו אשתויב מקטול. (קיב) מובא במעם לועז אסתר ז, ט: ויאמר חרבונה גם הנה העץ... ועשהו גבוה חמשים אמה שלא יהיה למרדכי בלבד אלא גם למלך ולכל אוהביו. (קיג) מגילה טו, א: ויאמר חרבונה וגר אמר רבי אלעזר אף חרבונה רשע באותה עצה היה כיון שראה שלא נתקיימה עצתו מיד ברח. (קיד) מדרש לקח טוב ו, י: ... באותה שעה גזר אותו רשע לעבדו, לעשות עץ גבוה חמשים אמה, כדי שיראו בני המדינה. (קטו) מדרש לקח טוב ד, יו: ביום ט"ז בניסן נתלה המן. ובאסתר ט: ובשנים עשר חדש הוא אדר בשלשה עשר יום בו... ינתן גם מחר... ואת עשרת בני המן תלו. (קטז) אסתר ט, כה: ובכואה לפני המלך אמר עם הספר ישוב מחשבתו הרעה אשר חשב על היהודים על ראשו. (קז) מגילה טו, ב: אמר רב אדא דמן יפו עשרת בני המן ועשרת צריך לממרינהו בנשימה אחת מאי טעמא כולוהו בהדי הדדי נפקו נשמתיהו. (קח) ע"פ שבת סז, ב: מעשה ברבי עקיבא שעשה משתה לבנו ועל כל כוס וכוס שהביא אמר חמרא וחיי לפום רבנן חיי וחמרא לפום רבנן ולפום תלמידיהון. (קיט) ע"פ אבות ה, ב: הוי עז כנמר וקל כנשר. (קכ) ע"פ ב"ק כז, א: פתח בכד וסיים בחבית. (קכא) אולי י"ל מגילה ב, א: מגילה נקראת באחד עשר בשנים עשר בשלשה עשר בארבעה עשר בחמשה עשר.